

lato politika a béke, vagy legalább a békés fejlődés előkészítésére használható. Ebből a szempontból bármennyire üdvözöljem is a keresztényszocializmus ténylegesét a munkásság körében, mégis rendkívül sajátosnak tartom a szociáldemokrata párt kimaradását a nemzetgyűlésből, és rokonszenves kívánom fogadtatni minden közeledését a nemzeti alaphoz, amelyet eszközölhet anélkül, hogy a nemzetközi munkásszolidaritást megtagadja. A kommunista kalandból kiszabadult szociáldemokrata párt gondolatvilága kell, hogy újat találjon a szabályszerű alkotmányos megnyilvánulás felé és alkotmányos területen kell, hogy surlódhasson a polgári pártok gondolatvilágával.

— Amikor az ipari munkások kaszt-szerű elkülönítése a vállalkozó tökélet az osztályharcot majdnem szükségesszerűleg hozza létre, akkor ennek az elkülönítésnek az áthidalásában kell keresni a békés fejlődés alapját és azt a szociális haladást, mely egyedül mentheti meg a szociális forradalomtól. Közvetlen léendő a népbiztosítás általánosítás, a mezőgazdasági munkásokra is kiterjedő kötelező szervezése, amely kellő koncepció mellett nem is nagyon terheli meg az államot, a higiénikus viszonyok javítása, az anya- és csecsemővédelem országos szervezése, a munkaidő szabályozása.

Ag idegen tőke szerepe.

— Tagadhatatlan, hogy ma a termelő munkának nagy erővel való újból fölétele a munkásosztály legégetőbb érdeke. Ennek sürgősségénél fogva nagymértű idegen tőke bevonására vagyunk utalva, mert a saját erőnkkel való újjáépítés lassabban haladna annál, amit az égető szükség parancsol. Ennek a bevonásnak termékenyítő hatása mellett megvan az a hátránya, hogy bizonyos gazdasági függésbe hoz idegen-ilyen nemzetektől, amelyet lehetőleg idegenessé kell tennünk és mellébe az állam vezető szerepét közgazdaságunk irányításában fenntartani. De megvan viszont az az előnye is, hogy azok a nemzetek, amelyek tőkésüket itt annamódszerteliek, közvetlenül jogilag érzni a békeszerződés által megállapított határokat és a békeszerződés gazdasági határozatainak békés hatását és így érdekközösségben lesznek velünk azok, megváltoztatása tekintetében.

— A szociális reformpolitika annyira össze van nőve a keresztény eszmével, hogy én abban egyenesen a kereszténység örök igazságainak, a mai kor szükségleteire való alkalmazását látom. Ehhez a szociálpolitikához tartozik a küzdelem, embernek ember által való mindennemű kizsákmányolása ellen. A gazdasági életnek megújítása mindazon visszaélésektől, amelyek útján a lehetősebb, a ravaszabb, a tagabb felkiismeretű, a szegényebbek, a gazdasági értelemű alacsonyabb fokán állónak, a becsületesebbnek rovására gazdagodik úszorból, csalásból, árdrágításból, lincskereskedésből stb., ez a nemzeti keresztény és szociális irányzatnak egyik legközelebbi feladata.

Becsületes munkások.

— Amde ezzel a nemzeti regeneráció — az újjászülés feladatának csak egy negatívumát végeztük — a pozitívum a munkára, a lelkiismeretes, a kitartó munkára és felelősségérzetre szoktatás. Nem tudom, lehet-e törvényes munkakényszer behozni, ha ez technikailag keresztülvihető, ugy attól sem riadnék vissza. De ha nem lehetséges, akkor az állami hangszernek minden kúrját munkára kell hangolni, akkor minden intézménynek, törvényhozásnak, kormányzatnak, nevelésnek prémiumot kell adni a tisztességes munkának és elcsüggeszteni a munkátlanságot. Ugyanezt tegye a társadalom is, különösen a keresztény társadalom; szervezkedjék erre a célra.

A zsidóüldözés ellen.

— Az ugynevezett zsidókérdés megoldásának ez az igazi módja: A zsidóüldözést már csak azért is perhorreszkálom, mert nagyrészt nem más, mint

a tungságnak a versengő munka vállalásától való idegenkedésnek egy megnyilvánulási formája, egyébként pedig a keresztény irányzatnak lesiklása a krisztusi morálnak önrálatot és magába szállást követelő magasztalását a duhajkodás és féltelenség azon örvényébe, amelyben minden rossz szenvedélynek engedni lehet. Korántsem akarom tagadni, hogy a zsidóságnak számos hibája van, amelyek között leginkább az árt neki, hogy a zsinajava, olyan férfiak, akik a közigazgatási korrektségnek és a hazafias gondolkozásnak legmagasabb fokán állnak, sem tudják megtagadni a szolidaritást hit-sorsosai selejtesével. Az is tény, hogy a zsidóság ténylegesen a nemzet gazdasági és kulturális életében olyan aránytalan, hogy a keresztény társadalom azzal szemben joggal keresi a védelmet. Meg is lehet és meg is kell találni ennek módját, anélkül, hogy azokkal az elvekkkel ellentétbe jöjünk, amelyek megtakadása kiközösítést von maga után a művelt népek családjából. De nincs méltóság olyan erőszakos cselekmények számára, amelyek zsidó polgártársaink személy- és vagyonbiztonságát támadják meg. A kormány, a hadvezetőség, népünk zöme azoktól távol áll.

— Nagy igazságtalanság volna tehát azokat a nemzet rovására írni; de nem szabad hamis látszat keletkezését megengedni, egy pillanatig sem szabad ilyen jelenségeket eltűnünk; akár mi-luén ruhát viseljenek elkövetők, vas-kézrel meg kell őket fékezni, még pedig mindjárt. Amennyire meg tudom érteni, hogy nagy reformok érlelése időt igényel és így tudok azok terén várni, épp annyira követelm, hogy a jogrend teljes helyreállítása, a jogbiztonság egyenlősége a haza minden polgárára nézve egy nappal se készen. Jogom van hozzá, mint magyarnak s mint kereszténynek, kit közelről érint minden, ami a nemzet és a kereszt-zászlajának becsületét érinti, de jogom van hozzá, mint ama békekedvező volt elnökének is, amely sajnós, jog-ható eredményeket nem érhetett el, de igenis, elérte azt, hogy a nemzet erkölcsi pozíciója megerősödött. Kérem ne engedjék leromboltni, amit nagy-nehezen építettünk és ami alap lehet — az egyedüli, amelyet ma látunk — régi hatalmi állásuk visszaszerzésére. Ebben nem lehet struccpolitikát üzni és nem elég, ha a cenzúra, — amely csak annyiban hasonlít az isteni gond-

A királyság kérdése.

mellét a királyi jogok terjedelmé és revízió alá jog kerülni és hogy biztosítva kell a nemzetnek tekintetben, hogy a helyreállítandó királyság szigorúan nemzeti legyen, semmiféle olyan kapcsolatot ne jelentessen, mely há-zánkat ismét lényeg alárendeli és függő helyzetbe hozza. A királyság helyreállításának mikéntjét ma napi-rendre tűzni sem nemzeti, sem nemzetközi szempontból nem volna taná-esos. Nemzeti szempontból nem, mert még nem érlelődött meg az elmeinek és a közérzetnek az az egyértelmű-sége, mely nélkül a királyság nem hozhatja meg azt, amiért reá szükségünk van: egy mindenki által elismert, kérdés tárgyává nem tehető tekintélyt. Nemzetközi szempontból nem, mert mindaddig, míg a hatalmakhoz való viszonyunk ki nem jegecsedett, kerülnünk kell mindent, ami bonyodal-maknak és nehézségeknek csak lehető-ségét is tartalmazza. Nezzünk tehát a konszolidáció útján még jó ideig azon ideiglenes alkotmány oltalma alatt kell járnunk, melynek első alapjait a nemzetgyűlés lefektette. Amde épp azért, mert még egy ideig ebben a házban kell laknunk, iparkodnunk kell azt lakhatóvá tenni, olyanná, amelyben esetleges viharokkal is dacolhatunk.

— Evégből nézetem szerint több lényeges ki- és átalakításra van szükség. Egészségtelennak tartom azt az állap-olatot, amely szerint egy választott törvényhozó testület, ha csak bizonyos

sege aránytalanul túlhaladja számsze-rinti erejüket.

A második kamara.

— Ami már most a második kamara létesítését illeti, mindenekelőtt annak a meggyőződésnek adok kifejezést, hogy erre az általános szavazati jogra épített első kamara mellett nagyobb szükség van, mint valaha. Összeállítására kell, hogy a demokratikus gondolattal egyezzenek, ennél fogva nem lehet olyan része, amely születési előjogon alapul, ha csak átmenetileg nem, még pedig abból a szempontból, hogy ezen az uton az elszakadt részekkel bizonyos kapcsolat fentartassék. Állandó alkotó részei, szerintem, volna a törvény-hatóságok képviselői, amivel ez a tes-tület történelmünkbe belekapcsolód-nék: a nemzetiségi autonóm testületek képviselői, az ország legfőbb bírái, az egyházak képviselői, a gazdasági érdek-köröknek, beleértve a munkásszerveze-teknek képviselőit, a nagy kultúr-tá-nyezőknek képviselői és korlátozott szám-mal életfojtólag kivetett tagok. Ez a második kamara, amely szintén telje-sen demokratikus alapon állana, része-sülhetne törvénykezdeményezési jog-ban is.

Az erők egyesítése.

— Akármint legyen a jövőben, akár következzék be az alkotmányos élet átalakulása, akár ismét visszazökken-jünk a pártok változatosságának rend-szerébe, úgy érzem, hogy a mai pillan-at egészen kivételes jellegénél fogva egészen kivételes lelkiállapotot kell hogy váltson ki mindnyájunkból és kinő a sablonszerű politikai szokások köréből. Nekem visszas, ha ma pártok-ról és pártérdekekről és pártküzd-el-mekről, pártversengésekről és azokkal mulhatatlanul összeköltött személyes igényekről és személyes torzalkodá-sokról sokat beszélünk. A problémák közül, amelyeket érintettem, nem tu-dok egyet sem, amelyre nézve ma éles tárgyi nézeteltéréseknek kellene jenn-állni, még a szocialisták sem gondol-hatnak röglöni szocializálásra, míg a produktív munka megindulásának fel-tételei nincsenek meg, amíg csak terhe-ket és adósságokat lehetne szociali-zálni.

— És még a legkonzervatívabb, de a világesemények tanúsága elől szemel nem hunyó felfogás is kell, hogy megbarátkozzék azokkal a nagy poli-tikai és szociális átalakulásokkal, me-lyeket szeretni lehet vagy nem sze-relni, de kikerülhetelenségük elől ki-térni semkinek sem lehet. Ami pedig a keresztény gondolat előterbe nyo-mulását illeti, ha ez valóban ezt je-lenti, ami egyedül érdemi meg ezt a nevet, a krisztusi morál érvényesülé-sét a magán- és közéletben, a kulturá-ban és az üzletben, a politikában és a társadalmi alakulatokban, úgy én csak azt mondhatom, hogy ez a mor-ról annyira fedi a természetes erkölcsi és tisztességérzés követelményeit, hogy annak érvényesülését megbarátko-zhatnak minden nehézség nélkül azok is, akik nem állnak a keresztény vi-lágnézetnek alapján és akiknek azt a részét, amely ezen az alapon velünk érzelmi közösségbe léphet ma, midőn minden erő összeszedésére van szükség a nemzeti életben és munkában való részeseledésből kirekeszteni valójban ké-ptelen gondolat. Nincs tehát ok, hogy bárki is kimaradjon, kivéve a szélső fölforgatók, a nemzeti gondolat és a társadalmi fennmaradás lényeges tör-vényei ellenségeink csoportja egy-főtől és a csökönys maradiáknak, azok-nak kisded töredéke másfelől, akik most is azt hiszik, hogy minden a ré-giben maradjon. Ezenkívül miért ne lehetne az újjáalkotás munkájára, ahol, ismétlem, elvi különbségek ma

Az anarchia veszélye.

— Ettől teljesen önálló kérdés azok-nak a rendőri és egyéb intézkedéseknek kérdése, amelyek ma még feltétlenül szükségesek a bolsevizmus visszatérés elleni védekezés szempontjából. Ezeket teljesen honorálok; de hatályosak csak úgy lehetnek, ha a jogrendbe beillesz-kednek, ha ártatlanok bántalmazása ellen teljes biztosítékot nyújtanak. Az egyéni önkény minden fajta egymás-sal lelki rokonságban áll, egymáshoz vonzódik, egyik könnyen átcsap a má-sikba, sokszor ugyanazok az emberek működnek az egyikben és a másikban, de mindenestre ugyanazt az alakját a tömegeknek mozgósítják és ugyanazo-kat a szenvedélyeket ébresztik. Biztosí-tók egyedül a közhatalomnak és azok törvényes megbízottainak felelősség mellett kifejtett szabályszerű működé-sében rejlik, a szabályok lehetnek rendkívüliek, de az önkény egyenlő az anarchiával, amelynek logikája mindig ugyanaz és örvénybe vezet.

Függetlenség és nemzeti egység.

— Nemzeti politikánk két hagyomá-nyos alapfogalata: a függetlenség és a nemzeti egység nagy átalakuláson ment keresztül. A függetlenség teljessé lett és alig lesz magyar ember, aki haj-landó volna abból engedni, újból a régihez hasonló állam kötelekébe lépni. A nemzeti egység eszméje is teljesen új alakot öltött, a teljesen független Magyarország megbarátkozik a terü-lelén levő nemzetiségek kulturális és olyan adminisztratív önkormányzálá-val, amely a legfőbb állami érdekek egységét tiszteletben tartja, meg is kell vele barátkoznunk, még pedig öszintén és utógondolat nélkül, ha fölünk el-szakadt nem magyarjaink polgártár-saikkal ismét egyesülni akarunk. Ezt a meggyőződés én hirdetem, aki a régi értelemben vett nemzeti egységnek ta-lán egyik legintranszigenzsebb képviselője voltam, hirdetem pedig azért, mert a világ új kialakulásának rendjén Ma-gyarország helyreállításának ez lényeg-es előfeltétele.

ideig is, fel nem osztható. Ezért, a nép szuverén jogának biztosításáért, nem pedig a végrehajtó hatalom öregbíté-séért van szükség a felosztási jogra, amelyet korlátlanul vagy korlátozva — erről lehet beszélni — az államfőre kell ruházni.

A választójog és az arányos rendszer.

— Fontosra kell továbbá venni ma-gát a választójogot és egy második ka-mara létesítésének kérdését. Ami az el-sőt illeti, nem vagyok azon a nézeten, hogy a már életbelepett jogok korláto-zásának, a választójog általánossága bármennyű csökkentésének terére lép-hessünk; de igenis, szükség van egy bizonyos korrekcióra, mert a mai választójog mellett félé, hogy a közp-ritegek a képviseléstől teljesen ki-maradnak, csak a nyers számok érvé-nyesüljenek és így kirívó ellentét tá-mad a nemzeti társadalomnak és a nemzeti törvényhozásnak struktúrája közt. A jogfosztás gondolatával nem foglalkozom, a korrekciót az ará-nyos választási rendszer létesítésében keresem, amely legalább a jelentékeny kisebbségnek érvényesülését lehetővé teszi. Ezt ma, midőn a pártok vilá-gszerte, de már nálunk is érezhetőleg nem annyira általános politikai meg-győzések, mint inkább társadalmi osztályok szerint tagozódnak, fölülle-nül szükségesnek tartom, mert külöm-ben a nemzeti életnek olyan tényezői maradnak ki a törvényhozás népkép-viseleti szervéből, amelyeknek jelentő-

Brilláns és gyöngyöket
aranyat, ezüstöt, platintát
bármilyen magasabb árat fizetek
Vágó ékszerész,
Egyet, VIII. Napszínház-utca 7. Szimplon-
kávéház mellett. — Telefon: József 42-20.
Hívásra házhoz jönök.